

חג שבועות - בין חג קציר לחג מתן תורה

קציר וביכורים

כב וחג שבעת תעשה לך, בכורי קציר חטים;

(שמות ל"ד)

טו וספרתם לכם, ממחרת השבת, מיום הביאכם, את-עמר התנופה: שבע שבתות, תמימת תהינה. טז עד ממחרת השבת השביעת, תספרו חמשים יום; והקרבתם מנחה חדשה, ליהוה. יז ממושבתיכם תביאו לחם תנופה, שתים שני עשרנים--סלת תהינה, חמץ תאפינה: בכורים, ליהוה. יח והקרבתם על-הלחם, שבעת כבשים תמימם בני שנה, ופר בן-בקר אחד, ואילם שנים: יהיו עלה, ליהוה, ומנחתם ונסכיהם, אשה ריח-ניחח ליהוה. יט ועשיתם שעיר-עזים אחד, לחטאת; ושני כבשים בני שנה, לזבח שלמים. כ והניף הכהן אתם על לחם הבכרים תנופה, לפני יהוה, על-שני, כבשים; קדש יהיו ליהוה, לכהן.

כא וקראתם בעצם היום הזה, מקרא-קדש יהיה לכם--כל-מלאכת עבדה, לא תעשו: חקת עולם בכל-מושבתיכם, לזרתיכם. כב ובקצרכם את-קציר ארצכם, לא-תכלה פאת שדה בקצרה, ולקט קצירה, לא תלקט; לעני ולגר תעזב אתם, אני יהוה אלהיכם.

(ויקרא כ"ג)

ט שבעה שבעת, תספור-לך: מהחל חרמש, בקמה, תחל לספור, שבעה שבעות. י ועשית חג שבעות, ליהוה אלהיך-- מסת נדבת ידך, אשר תתן: כאשר יברכה, יהוה אלהיך. יא ושמת לפני יהוה אלהיך, אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך, והלוי אשר בשעריך, והגר והיתום והאלמנה אשר בקרבך--במקום, אשר יבחר יהוה אלהיך, לשכן שמו, שם. (דברים ט"ז)

מתן תורה

א בחדש השלישי, לצאת בני-ישראל, מארץ מצרים--ביום הזה, באו מדבר סיני. ב ויסעו מרפידים, ויבאו מדבר סיני, ויחנו, במדבר; ויחן-שם ישראל, נגד ההר. ג ומשה עלה, אל-האלהים; ויקרא אליו יהוה, מן-ההר לאמר, כה תאמר לבית יעקב, ותגיד לבני ישראל. ד אתם ראיתם, אשר עשיתי למצרים; ואשא אתכם על-כנפי נשרים, ואבא אתכם אלי. ה ועתה, אם-שמעו תשמעו בקלי, ושמרתם, את-בריתי--והייתם לי סגלה מכל-העמים, כי-לי כל-הארץ. ו ואתם תהיו-לי ממלכת כהנים, וגוי קדוש: אלה, הדברים, אשר תדבר, אל-בני ישראל.

(שמות י"ט)

טז ויהי ביום השלישי בהיות הבקר, ויהי קלת וברקים וענן כבד על-ההר, וקול שפר, חזק מאד; ויחרד כל-העם, אשר במחנה. יז ויצא משה את-העם לקראת האלהים, מן-המחנה; ויתיצבו, בתחתית ההר. יח והר סיני, עשן כלו, מפני אשר ירד עליו יהוה, באש; ויעל עשנו כעשן הכבשן, ויחרד כל-ההר מאד. יט ויהי קול השפר, הולך וחזק מאד; משה ידבר, והאלהים יענו בקול.

כ וירד יהוה על-הר סיני, אל-ראש ההר; ויקרא יהוה למשה אל-ראש ההר, ויעל משה.

(שמות י"ט)

תנו רבנן: בשישי בחודש ניתנו עשרת הדיברות לישראל רבי יוסי אומר: בשבעה בו.

(תלמוד בבלי)

אתה בחרתנו

"אתה בחרתנו מכל העמים אהבת אותנו ורצית בנו, ורוממתנו מכל הלשונות וקידשתנו במצוותיך וקרבתנו מלכנו לעבודתך ושמך הגדול והקדוש עלינו קראת; ותיתן לנו ה' אלוהינו באהבה מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון, את-יום חג השבועות הזה זמן מתן תורתנו, מקרא קודש זכר ליציאת מצריים".

(מתוך תפילת שמונה עשרה לשבועות)

חידוש החג החקלאי

"הנה זוהי מהפכה אמיתי, כך פרצנו פרץ ונחוג את החג בצורה שונה שחגנו אבותנו בגולה, עתה חזרנו אל השדה. בגולה היה זה חג של בית, מלא תוכן רוחני, עם זמירות ותפילות וסמלי חג לשרידי הפאר הפיזי שהיה בעבר. וכשם שעבודת האדמה כיום הזה, שאנו קודחים בארות ונוקבים בסלע, עד להגיענו למי התהום הזכים, כך מצויים אנחנו לחתור ולחדור אל מקור חגיבו ולהעלותם מתהומות חיי העם היהודי בעבר את "מי התהום, הזכים ביותר של תרבותינו העתיקה כדי לשוב ולהזרימם בצינורות ההשפעה שניסתתמו במשך השנים של תקופת הגולה.

(יצחק מיכאלי, שבועות תרפ"ו)

חג הביכורים וחג מתן תורה

אבל אל נא תשכחו דבר אחד עיקרי! והוא כי השרשרת הלאומית של האומה מתחילה בחג שאנו חוגגים היום: חג השבועות, חג זה לא היה רק חג הטבע, חג הביכורים של פרי האדמה והעבודה: זהו יום "מתן תורה" ובו היינו לעם. ואין להפריד בין שני החגים האלה. ביום אחד נוצרנו כאומה ונעשינו עם עובד אדמתו בזיעת אפיו. פירוד זה יכול להעמיד אותנו בפני מכשולים, שעמדו בפנינו במשך הדור האחרון ועלינו להמנע מהם.

(מנחם אוסישקין, נאום בחגיגת הביכורים בחיפה, תרצ"ב 1932)

חברים ההרגשתם בזכות הזאת, בזכות להחיות מנהג קדומים, לקדש מנהג קדומים, שאנו בני דורנו זכינו לו, מנהג שטעם לו וכל-כך הרבה תרבות בו. הוא מספר לנו שהננו עם ללא מתמול נולדנו, מנהגים של שלושת אלפים שנה אנו מקדשים עכשיו והחג הזה עודנו בטעמו וברעננותו עומד. לא מאתמול נולדנו. רבות עברנו וראינו. השרשרת שלמה. הננו ממשיכים בה. כל הטוב מעברנו, מהזמנים העתיקים אותו נחדש ונקדש, ואת הזר לרוחנו – נוציא. עבר מפואר וגם חדשני. חג רענן חוגגים אנו בשרשרת העבר... הידענו להעריך את הקרן הקיימת? הרי בלעדיה היינו לאבק פורח. וזה היום שנעריך את ערכה הגדול של הקרן הזו – שנתנה לנו את העמק הזה שמסביבנו, ושעתידיה עוד לתת לנו ולגאול לנו אדמות רבות...

ולא רק בחג הביכורים היום, אם כי הוא עצמו מספיק שנחוג אותו בכל התלהבותנו – היום גם חג מתן-תורה, שניתנה לנו מאל אחד, רואה ואינו נראה. תורה זאת נתנה לנו את המצפון האנושי, שגם הוא רואה ואינו נראה... תורה שנתנה את השבת, יום שביתה ומנוחה לעובד אחרי שישה ימי עבודה. תורה אשר שיחררה עבדים באשר הם...

באותה עת קדומה, קמו שני פלאי תבל: הפירמידות במצרים והתורה של עם ישראל, הפירמידות בעמל ישראל קיימות והן דוממות וקרות כאבן, בהשוואה לפירמידה של תורת ישראל, רוחה ממלאת עולם. היא שדורשת חוקה אחת לגר ולתושב, תורה שמצווה לזכור שגם אתה היית עבד והיא קראה דרור לעבדים. פירמידה מוסרית, חיה, ניתנה כחוקה על ידי "אל חנון"...

היום הוא חג כפול; חג הביכורים וגם חג מתן-תורה, תרבותנו נמשכת אלפי שנים ואנו ממשיכים את דרכנו התרבותית.

(שלמה לביא, עין חרוד טקס הביכורים, תרצ"ז, 1937)

ביכורים מתן תורה ואנחנו

כל היצירה הלאומית לכל סעיפיה צומחת מן האדמה, הכל בא מן האדמה, כמו שהכל שב אל האדמה. אין מקום לשום צמיחה וגידול של האומה בלי מקור ראשון של התחיה והגידול והיא נקודת המוצא לא רק של החינוך אלא של כל חיי האומה ושל כל יצירה. ... הייתי רוצה כי רעיון גאולת הארץ יעלה לגובה גדול כזה שישיה מתפרש באלף פרושים, כמו שיש מ"ט פנים לתורה. ילדנו צריכים לדעת כי מי שאינו יוצר מתוך האדמה את כל ערכיו, הוא חצי איש, "לא נקרא אדם הראשון אדם עד שעבד אדמה", אמרו חכמינו ... כל הספרות שלנו היא באמת "גאולת הארץ" במשמעה העליונה. התלמידים שלנו צריכים לדעת כי כשם שיש קרקע חומרי שממנו נובעת כל יצירה חומרית, כך יש קרקע רוחנית שממנה נובעת כל יצירה רוחנית, ועליהם לדעת כי בלי מגע עם הקרקע ובלי חרישתו וזריעתו אין מקום לגידול רוחני אמיתי... אין גאולה אחת בלי השניה...

(ביאליק שבע"פ, מועצת המורים למען הקרן הקיימת בכפר הנוער בבן שמן, כסלו תרפ"ז)

חג / רחל

חַרֵשׁ, חוֹרֵשׁ וְזָרַע זֹרַע,
בְּמַעֲנֵית הַלֵּב,
וּבֹאֹו, בּוֹאֹו, זֶר וְרַע,
לְחַג קְצִיר קָרֵב!

נִיבִים דּוֹבְרִים אֵלַי: זָרְעִינוּ
בְּמַעֲנֵית לֵבָב;
יּוֹם יִגִיעַ וְהֵינּוּ
לְשִׁבְלֵי זָהָב.

וַיֵּלֶד רַךְ יְבוֹא אֵלֶיךָ
פְּרָחֵי דָגָן לְבָר
וְהִלֵּךְ דֵּל בְּמִלִּילוֹתֶיךָ
רַעְבוֹנוֹ יִשְׁבֵּר.